

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АУДИТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація. Уточнено сутність аудиту на основі вивчення законодавчо-нормативних актів та узагальнення опублікованих із досліджуваної проблематики робіт. Обґрунтовано значення аудиту в системі фінансового контролю.

Аннотация. Уточнена сущность аудита на основе изучения законодательно-нормативных актов и обобщения опубликованных по исследуемой проблематике работ. Обосновано значение аудита в системе финансового контроля.

Annotation. The essence of audit is specified on the basis of study of legislative and normative acts and generalization of the published works on the range of problems under investigation. The value of audit in the financial control system is justified.

Ключові слова: аудит, сутність аудиту, аудиторські послуги, форма контролю, суб'єкти господарювання, перевірка, значення аудиту.

Стрімкий розвиток ринкових відносин в Україні тісно пов'язаний із поширенням кількості суб'єктів господарювання, виникненням нових напрямів підприємницької діяльності та розширенням існуючих сфер бізнесу. Наявність достовірної інформації дозволяє підвищити ефективність функціонування підприємств та дає можливість оцінити та прогнозувати наслідки різноманітних економічних рішень. Все це потребує існування і нових прогресивних форм фінансового контролю, однією з яких є незалежний аудит. Проведення аудиторської перевірки навіть у тих випадках, коли вона не є обов'язковою, безсумнівно, має важливе значення.

На сьогодні проблемами теорії аудиту займається низка таких вчених, як: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Гончарук Я. А., Дікань Л. В., Подольський В. І., Савченко В. Я., Усач Б. Ф., Дорош Н. І. [1 – 7].

Узагальнення опублікованих із досліджуваної проблеми робіт дає підстави стверджувати, що сутність та значення аудиту потребують подальшого розгляду та уточнення. Все це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності та значення аудиту в сучасних умовах господарювання.

Відповідно до встановленої мети було поставлено такі завдання: обґрунтувати значення аудиту в сучасних умовах господарювання; проаналізувати сучасні визначення поняття "аудит" різними авторами-дослідниками; узагальнити підходи до сутності аудиту на основі критичного аналізу існуючих визначень у різних літературних джерелах; надати власне уточнене визначення поняття "аудит".

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Історики дослідили, що людство ще в 6 000 років тому вже було знайоме з певними поняттями контролю та звітності, тому можна припускати, що історія розвитку аудиту сягає тих далеких часів. Перші документи про аудиторів (у них навіть йде мова про професію: "аудитор") знайдені в Англії, відносять їх до XII – XIII століття. Проте перші аудитори, схожі за своїми повноваженнями на сучасних, з'являються тільки в XVIII столітті в тій же Англії. На даний час у світовій практиці аудит набув особливого поширення, що сприяє його розвитку.

Актуальність питання щодо значення аудиту зростає в умовах формування ринкових відносин та наявності різних форм власності. Потреба в удосконаленні функцій управління процесом виробництва дала поштовх для створення госпрозрахункових органів фінансового контролю, тобто аудиту.

Аудит, як незалежну форму фінансового контролю, в своїх працях досліджували багато видатних економістів, зокрема: Р. Додж, Р. Монтгомері, Р. Адамс. Щоб зрозуміти значення аудиту, достатньо прочитати класичне висловлення, що стосується аудиту, Р. Адамса: "Без аудиту немає надійності рахунків. Без надійності рахунків немає контролю. А без контролю що вартує влада?".

Особливого розвитку аудит в Україні набув після прийняття Закону "Про аудиторську діяльність" від 22 квітня 1993 року. Згідно з даним нормативно-правовим актом, аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Для держави розвиток аудиту має велике значення, адже одним із його завдань є сприяння бюджетній установі забезпеченні правильності ведення бухгалтерського обліку, законності використання бюджетних коштів, державного і комунального майна, складання достовірної фінансової звітності та організації дієвого внутрішнього фінансового контролю. Розуміючи це, Головне КРУ розробило теоретико-методологічні засади здійснення в Україні аудиту фінансово-господарської діяльності бюджетної установи, дані розробки ґрунтувались на іноземному досвіді

На даний момент основними проблемами розвитку аудиту в Україні є: мала кількість методичних розробок з аудиту; недостатня кількість кваліфікованих аудиторів; відсутність великого досвіду аудиторської діяльності.

Усі ці проблеми полягають в тому, що аудиторська діяльність в Україні ще досить молода, тому з часом розвиток аудиту автоматично їх вирішить. Вже зараз все більше вітчизняних науковців досліджують аудит та видають наукові праці, присвячені даній темі.

Але, на жаль, поки аудит в Україні відстає за своїм рівнем розвитку від аудиту у високо розвинутих країнах, проте їх досвід та здобутки як вітчизняної, так і міжнародної економічної науки сприяють розвитку даної форми економічного контролю. Враховуючи те, що над питанням аудиту працюють не лише вчені, а й держава, яка своїми нормативними актами прагне до розвитку даної форми фінансового контролю, можна стверджувати, що перспективи розвитку аудиту в Україні досить непогані.

Проте розвиток аудиту на практиці гальмується низкою невирішених питань, головним з яких є плутанина в ключових поняттях і суперечки між існуючими підходами до базових термінів.

Аналіз визначень поняття "аудит" різними авторами-дослідниками показав, що в науковому середовищі не існує єдиного погляду на визначення поняття "аудит".

Узагальнення підходів до визначення поняття "аудит" наведено на рисунку.

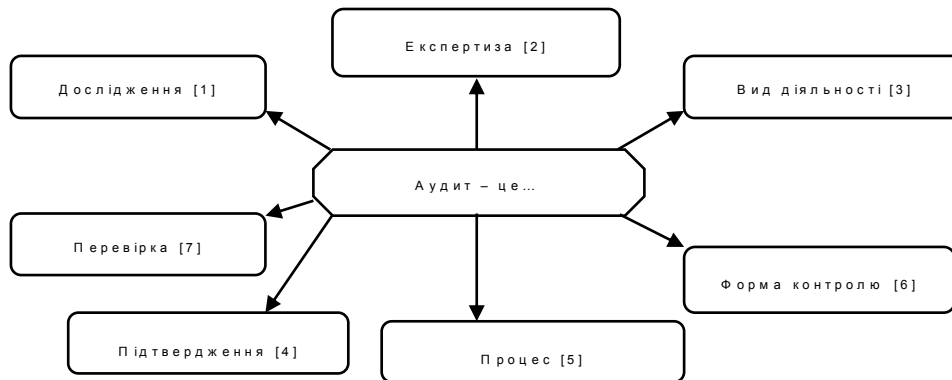

Рис. Існуючі підходи до визначення поняття "аудит" у літературних джерелах (узагальнено автором)

Так, підхід, згідно з яким аудит розглядається як дослідження, на думку авторів, висвітлює лише окрему сторону аудиту, тобто відображає змістовну характеристику процедури аудитора під час виконання власних обов'язків. Але, окрім досліджень аудитора, аудит охоплює велику кількість інших процедур, пов'язаних із висловленням думки аудитора стосовно достовірності показників фінансової звітності.

Схожим є підхід, що базується на визначенні аудиту як експертизи. Так, сутність певного експертного дослідження полягає в підтвердженні будь-яких фактів, але аудит є набагато ширшим поняттям.

Слід зазначити, що визначення аудиту як виду діяльності обмежує сутність цього поняття, підкреслюючи лише те, що аудит здійснюється з метою одержання прибутку, тобто є видом підприємницької діяльності. Інші характеристики цього поняття залишаються поза увагою. Визначаючи аудит як форму контролю, автори більшою мірою розкривають зміст поняття контролю через його форми, ніж аудиту як форми такого контролю.

Підхід, що ґрунтується на визначенні аудиту як процесу, висвітлює лише тривалість аудиту в часі, певну послідовність процедур у ході його проведення. Але зводити аудит до окремого процесу недоцільно.

Отже, найбільш змістовним та ґрунтовним є підхід, згідно з яким аудит визначається як перевірка, бо саме такий підхід враховує всі змістовні характеристики і сутність цього поняття.

Проаналізувавши трактування поняття "аудит" різними авторами-дослідниками та в законодавстві, можна зробити висновок, що аудит становить одну з прогресивних форм фінансового контролю, тобто незалежну перевірку, яка здійснюється аудитором згідно з вимогами договору на його проведення за дорученням зацікавленої особи, і передбачає контрольну-ревізійну діагностику та застосування експертно-консультаційних дій особою, що володіє професійними навичками у сфері обліку, аналізу, оцінки, оподаткування, законодавства, як національного, так і міжнародного, має логіко-аналітичні розумові здібності, кінцевою метою якого є формування думки щодо достовірності та правомірності інформації у фінансових звітах суб'єкта господарювання і доведення її до відома клієнта.

Наук. керівн. Крицова Т. О.

Література: 1. Білуха М. Т. Аудит: підручник / М. Т. Білуха. – К.: Знання, 2000. – 768 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2006. – 512 с. 3. Гончарук Я. А. Аудит / А. Гончарук, В. С. Рудницький. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Львів: Оріана-Нова, 2004. – 292 с. 4. Аудит: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л. В. Дікань, Н. Ф. Четчєтова, Ю. О. Голуб та ін.; за заг. ред. канд. екон. наук, проф. Л. В. Дікань. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2009. – 276 с. 5. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація / Н. І. Дорош. – К.: Т-во Знання КОО, 2001. – 402 с. 6. Савченко В. Я. Аудит: навч. посіб. / В. Я. Савченко. – К.: КНЕУ, 2005. – 322 с. 7. Подольський В. И. Аудит: учебник для ВУЗов / В. И. Подольский, Г. Б. Полек. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 655 с. 8. Усач Б. Ф. Організація та методика аудиту: підручник / Б. Ф. Усач, З. О. Душко, М. М. Колос. – К.: Знання, 2006. – 295 с.